ויֵשֶׁב ב

א. בפירושו על הפסוק „ויגד ל־תמר וגו׳״ [1] מעתיק רש״י התיבות „עולה תמנתה״ ומפרש: „ובשמשון הוא אומר [2] וירד שמשון וגו׳ תמנתה — בשפוע ההר היתה יושבת עולין לה מכאן ויורדין לה מכאן״.

וצריך להבין:

א) הלא סתירה זו מ„וירד שמשון וכו׳״ (שרש״י מיישבה בפירושו) מת־עוררת וישנה כבר על ל׳ הפסוק שלפני זה — שגם שם נאמר „ויעל וגו׳ תמנתה״ [3] — וא״כ הי׳ לו לרש״י להקדים את פירושו זה על הפסוק ההוא [4]?

ב) מכיון שדרכו של רש״י לפרש לפי „פשוטו של מקרא״ [5] ובאופן ש־יתאים ל„בן חמש למקרא״, הרי מובן שכוונתו של רש״י לבאר רק את ה־ענינים שהתלמיד, בלמדו פסוק זה, יתקשה בהם; אבל אין דרכו ליישב בפסוק הנלמד (שפירושו כשלעצמו אתי שפיר, אלא שיש בו) קושיות וסתירות מפסוקים אחרים שטרם למ־דם התלמיד.

ומעתה, בנדו״ד, הואיל ובפסוק זה עצמו אין שום ענין הקשה לתלמיד, אלא שאפשר להקשות עליו מפסוק שהתלמיד עתיד ללמדו (בשופטים) — א״כ מהו טעמו של רש״י בזה ש־מיישב את הסתירה בפרשה זו, בעוד שמקומו של יישוב זה הוא לכאורה בשופטים (לאחר שהתלמיד למד את ב׳ הכתובים ויודע להשוותם)?

ג) למה לי׳ לרש״י להאריך בלשונו (שהיא בתכלית הדיוק לכל פרטי׳, כידוע) ולומר „ובשמשון הוא אומר״? דלכאורה, אי״ז אלא שפת יתר [6]: מאחר שרש״י בעצמו מביא לשון הכתוב „וירד שמשון וגו׳״, ובזה הרי ידוע לנו במי (ואיפה) נאמר לשון ירידה זו [7], הי׳ מספיק לשון קצרה, כמו: „וכתיב וירד שמשון״ וכיו״ב?

ב. והנה על קושיא זו (שלשונות הכתובים בשייכות לתמנה סתרי א־

---

1) פרשתנו לח, יג.

2) שופטים יד, א.

3) ראה פרש״י שם ש„ויעל״ קאי על „תמנתה״ משא״כ לפי פי׳ ראב״ע וכו׳.

4) בש״ח כתב שבפסוק ראשון היינו מפרשים ד„ויעל״ קאי עמ״ש „על גוזזי צאנו״ (ואף שרש״י כתב דקאי על „תמנתה״ כדלעיל הערה 2, ג׳ כוונתו, דלתרץ הקושיא ממ״ש בשמשון היינו מפרשים באו״א).

אבל מובן שזהו דלא כפי׳ הפשוט (שלכן כתב רש״י אליבא דאמת ד„ויעל״ קאי על „תמנתה״), וא״כ פשוט שאם הי׳ רש״י מקשה שם מהנאמר בשמשון הי׳ מתרץ דבשפוע ההר היתה יושבת כמו שפירש כאן.

5) ראה לקו״ש ח״ה בתחלתו בארוכה.

6) ובפרט שבגמרא (ראה להלן ס״ב) ליתא לתיבות אלו*.

7) משא״כ להלן בפרש״י (לח, כו) מובן מ״ש „וברבקה הוא אומר וימלאו ימי ללדת״ ששם לא נזכר בפסוק שרש״י מעתיקו במי מדבר.

*) ומה שהתירוץ בגמרא מתחיל בל׳ ירידה („דאתי מהאי גיסא ירידה ודאתי מהאי גיסא עלי׳ ״) משא״כ רש״י בתירוצו מתחיל בל׳ עלי׳ („עולין לה מכאן ויורדין לה מכאן״), הוא לפי שבגמרא קאי בשמשון (ירידה) ומקשה מהנאמר במק״א (ביהודה — עלי׳), ובפירש״י — איפכא.

הדדי) מצינו בגמרא *7 ג' תירוצים:

א) „שמשון שנתגנה בה [ופירש"י: „שנשא מבנות פלשתים האסורות לו"] כתיב בי' ירידה, יהודה שנתעלה בה [ופירש"י: „שמשם נולדו פרץ וזרח שהעמידו מלכים וגביאים בישראל"] כתיב בי' עלי'".

ב) „שתי תמנאות היו, חדא בירידה וחדא בעלי'".

ג) „חדא תמנה הואי, דאתי מהאי גיסא ירידה, ודאתי מהאי גיסא עלי'".

לפי"ז יש להקשות עוד על פירוש רש"י הנ"ל:

מדוע בחר רש"י בתירוץ השלישי (שבגמרא) ובמה הוא עדיף משני ה־תירוצים הקודמים לו, מאחר שגם הם מוסברים לכאורה ע"ד הפשט?

(ובפרט דמזה שהם מוקדמים בסדר התירוצים שבגמרא, משמע שהם קרו־בים למשמעות הכתובים יותר מתירוץ השלישי — וא"כ עוד יותר תמוה: דוקא רש"י, המפרש לפי „פשוטו של מקרא", מביא ומעדיף את התירוץ האחרון[11]).

ג. והביאור בכ"ז:

בפירושו של רש"י עה"פ שלפנינו אין המכוון (העיקרי) בו ליישב את הסתירה לל' „עולה" הנאמר גבי יהודה (מל' „וירד" בשמשון — מכיון שאין התלמיד יודע עדיין מסתירה זו), אלא לתרץ מה שיש להקשות ולתמוה על לשון זו עצמה: לאיזה טעם הוצרך הכתוב לתאר את הליכתו של יהודה לתמנה בל' עלי' דוקא? כלומר: למה מדייק הכתוב שהוגד לתמר כי חמי' „עולה תמנתה" — וכי יש איזה נפ־

---

*7) סוטה י, א. וראה ירושלמי שם פ"א ה"ת.

8) ורק לפעמים (במקום ספק?) מוסי־פים סימן בשם וכמו ארם נהרים וארם צובה. — וי"ל שמפ"ז בא פי' זה רק בתור פי' שני ולא — עקרי.

9) תי' הא' שבגמרא — מוכח שיש לאמ־רו בפשוטו של מקרא ממה שרש"י בכ"מ מפרש עלי' וירידה — במעלה וחשיבות (ראה להלן ס"ד, וראה רש"י שמות לב, ז. לג, א. במדבר טז, יב. דברים א, מב).

ותירוץ הב' — נוסף על המובן בפשטות ששייך לומר כן בפשוטו של מקרא, הרי יש הוכחה לזה מפשש"מ מהמפו' ביהושע (טו, י. שם, נז. יט, מג) שהיו שתי תמ־נאות, אחת בחלקו של יהודה ואחת בחלקו של דן ושמשון הי' ממשפחת הדני (שופטים יג, ב) והי' במחנה דן (שם, כה). והנה משמע ביהושע (שם) שזו שבחלקו של יהודה היתה נקראת תמנה, וזו שבחלקו של דן היתה נקראת תמנתה, וזה מתאים עם מש־מעות הכתובים בפרשתנו ובשופטים, כי בכ"פ שנזכרת „תמנתה" בפרשתנו לכאורה פירושו לתמנה, ששם העיר הי' תמנה, משא"כ בשמשון אעפ"כ (ראה שופטים יד, ב. שם, ה „כרמי תמנתה") ולפי"ז מוכח ביותר כהתי' ששתי תמנאות היו. — אבל לפרש"י כאן עכצ"ל שתמנה אחת היא ששינוי כהנ"ל בשמות — רגיל הוא (ובפשטות — שלכן אין רש"י צריך לעורר עד"ז), וי"ל שכבר יודע זה התלמיד מעצמו בלמדו: פניאל פנואל (וישלח לב, לא. שם, לב).

לכאורה פשוט דאין להביא ראי' ממדינים מדנים שבפרשתנו (לז, כח. שם, לו) — כי ע"ד הפשט (משא"כ להש"ס סוטה מג, א) שתי אומות הן (ח"ש כה, ב) ולא הוצרך רש"י לפרש זה כיון שכבר פי' לפני זה (פרשתנו שם, כח) שנמכר פעמים הרבה — אבל מפורש בפרש"י (שם) שה־מדינים מכרוהו למצרים, וא"כ גם מכאן ראי'.

10) כי אף שהלימוד בגמרא הוא ע"ד הדרש והרמז כו', הרי מובן שבדרך הדרש ג"כ יש להקדים הפי' שהוא יותר מסתבר לפי משמעות הכתוב.

11) והוא האחרון גם בירושלמי (שם), משא"כ התי' הראשונים הם שם בסדר הפוך.

קותא לתוכן הסיפור (אף אם הדבר כן הוא), בזה שתדע שהילוכו הוא באופן של עלי' דוקא ולא בדרך ירידה או באורח מישור?

וכמו שמצינו (שאין דרך הכתוב לתאר את אופן ההילוך במקום שאין צורך) לעיל בפ' העקידה (שכבר למ־דה התלמיד) שהקב"ה אמר לאברהם: "והעלהו וגו' על אחד ההרים"[12] — ובכ"ז נאמר אח"כ בכתוב[13] "וילך (ולא ויעל) אל המקום גו'"; "וירבואו אל המקום וגו'", אף שהליכתם היתה באופן של עלי'[14]. והטעם בזה פשוט: לפי שאין נפק"מ אין הגיע "אל ה־מקום", ולא בא הכתוב לפרט דבר שאינו נוגע לענין המדובר[15]. וה"ה לכאורה, בנדו"ד: מאחר שאין טעם וצורך לפרש שיהודה "עולה תמנתה" הול"ל בל' סתמית: "הולך תמנתה" וכיו"ב.

ד. אמנם בפסוק הקודם לזה, אף שגם בו נאמר "ויעל וגו' תמנתה", בכ"ז אין מקום לקושיא זו, לפי ששם אפשר לפרש שאין הכוונה עלי' גש־מית, ממקום נמוך למקום גבוה, כ"א עלי' רוחנית — בחשיבות ומעלת הנפש וכו'. ולא הי' פי' זה יוצא מידי פשוטו של מקרא: דהרי בתחילת ה־פרשה נאמר[16] "וירד יהודה מאת אחיו", ופרש"י (בפשטות פירושו): "שהורידוהו אחיו מגדולתו"[17] (ירידה ברוחניות) — והי' מסתבר לומר ש־בהמשך לזה נאמר בו אח"כ "ויעל" ללמדנו שבהליכתו לתמנה (וע"י מע־שה תמר שנסתובב מזה) חזר ונתעלה (ברוחניות — וכתירוץ הראשון שב־גמרא[18] המובא לעיל).

אכן, זה יתכן רק במקום שנאמר "ויעל", בל' נסתר בדרך שלישי ה־

---

12) וירא כב, ב. וראה פרש"י שם ש־"והעלהו" פירושו שיעלהו להר.

13) וירא שם — ג, ט.

14) ומה שנאמר "והעלהו וגו' על אחד ההרים" (ראה לעיל הערה 12) — פשוט שכאשר נזכר הר בפירוש בכתוב מוכרח לומר לשון עלי' ואינו שייך לשון אחר. וראה שמות יט, יג־יד ובמקומות רבים.

15) ראה בהנסמן לעיל הערה 9. וראה פרש"י מקץ מב, ב (עה"פ "רדו שמה וגו'"): "ולא אמר לכו" וכו'. וראה ברא"ם וגו"א וש"ח שם שהקשו שכו"כ פעמים נאמר ל' ירידה על ההולך מא"י למצרים ועלי' על ההולך ממצרים לא"י, ובגו"א תירץ "שזוקא המדבר לא יאמר רדו מפני שהוא לשון קללה אל המדובר", ואינו מובן שהרי מפורש להיפך בכ"מ (ראה ויגש מה, ט. שמות יט, כא. שם, כד. ועוד).

ואואפ"ל שהירידה מא"י למצרים — עכ"פ ברוב הפעמים — מורה על ההליכה למקום של צרה וכו' והעלי' מורה על היציאה משם. וראה ויגש מו, ג: "אל תירא מרדה מצרימה" וגו' ובפרש"י שם: "לפי שהי' מיצר" וכו', וראה סו"פ מקץ: "עלו לשלום" וגו'. וראה עד"ז כלבוש האורה ויגש מה, ט.

ולפי"ז אולי י"ל שכשיעקב רצה שיסכימו בניו ללכת למצרים לא הי' לו לומר "רדו", ולכן דייק רש"י: "ולא אמר לכו" וכו'. וראה עד"ז בפי' מהרז"ו בב"ר עה"פ.

16) פרשתנו לח, א.

17) ומה שלא העתיק רש"י תיבת "וירד" בפירושו (אף שלכאורה מפי' תיבת "וירד"), הוא: לפי שלא בא שם לפרש "וירד", וגם ההוכחה לפי' אינה ממש"נ: "וירד וגו'", אלא שלאחר שאנו יודעים "שהורידוהו אחיו מגדולתו" מובן מעצמו שזהו פי' "וירד יהודה מאת אחיו".

18) לפי הבבלי בסוטה (שם), אבל לפי' הירושלמי (שם) ש"ע"י שהיתה לש"ש לפיכך כתוב בה עלי'", והיינו שתמר לש"ש נתכוונה (ראה בפי' קה"ע ופ"מ שם) לא יתכן לפרש כן ל' עלי' הנאמר ביהודה ע"ד הפשט.

מדבר — היינו שהתורה היא המספרת את מאורעותיו של יהודא והיא היודעת לרמז בל' „ויעל" את עליתו הרוחנית שעתידה לבוא ע"י הליכתו לתמנה. משא"כ בפסוק שלפנינו, שנאמר בו „חמיך עולה תמנתה" בל' נוכח, והיינו שזהו הנוסח שבו הוגד הענין לתמר ע"י מישהו מאנשי המקום — הרי א"א לפרש שכוונתו (של המגיד ההוא) לעלי' הרוחנית של יהודה בעתיד, כי דבר זה ודאי לא הי' ידוע לו, וכיון שכן, הלא הקושיא בכתוב זה — למה נאמרה ל' „עולה" בהליכתו תמנתה — במקומה עומדת[19].

ה. וקושיא זו מתרץ רש"י באמרו „ובשמשון הוא אומר וירד שמשון וגו' תמנתה", והיינו שע"י שמקדים ליישב סתירה זו שבין כתובים אלו, מתורצת הקושיא בפסוק זה בדרך ממילא: דמאחר שביהודא נאמר ל' „עולה תמנתה" ובשמשון „וירד . . תמנתה", הרי שבע"כ צ"ל ש„בשיפוע ההר היתה יושבת, עולין לה מכאן ויורדין לה מכאן";

ומעתה, כיון ששתי דרכים מוליכות לתמנה — בדרך ירידה מראש ההר ובעלי' מתחתיתו — סרה התמיה בל' „עולה תמנתה", כי זהו פרט הנוגע לסיפור הדברים: ע"י הדגשה זו ידעה תמר באיזה דרך הולך יהודה תמנתה, דהיינו בדרך העולה מתחתיתו של ההר.

ועפי"ז יובן למה לא נקט רש"י ש„שתי תמנאות היו" (כתירוץ הב'

19) ולכן לא פי' רש"י כאן כתירוץ הא' שבגמרא, מכיון שבפשוטו של מקרא א"א לפי „עולה תמנתה" — עלי' ברוחניות, משא"כ בגמרא שהלימוד הוא ע"ד הדרש וכו', וראה עד"ז במשכיל לדוד.

שבגמרא), שהרי אין כוונתו העיקרית לתרץ את הסתירה בלשונות הכתובים *[19] (וכנ"ל, משום שאין זה קשה להתלמיד בלמדו פסוק זה) אלא את הדיוק בל' „עולה" הנאמרה כאן — ודבר זה לא יתיישב אלא באופן ש„עולין לה (תמנתה) מכאן ויורדין לה מכאן" (דאז יש צורך לרמז ולהודיע לתמר באיזו משתי הדרכים הולך יהודה תמנתה).

אבל לפי הסברא ש„שתי תמנאות היו" עדיין לא תתיישב קושיא זו: דא"א לומר של' „עולה תמנתה" באה לרמז ולהודיע שדרך הליכתו של יהודה מכוונת לתמנה הנמצאת בראש ההר ולא לזו שבתחתית ההר — כי:

א) לא באופן כזה מסמנים עיר וכיו"ב כ"א כמש"נ: בית חורון תחתון גו' בית חורון עליון[20]. ועוד.

ב) כיון שסתם המגיד בהשם *[20] משמע שלא הי' מקום לספק (מפני שרק אחת הייתה בסמיכות או כיו"ב).

ג) הרי שתי התמנאות ודאי לא היו סמוכות אחת לחברתה[21], וא"כ אין צורך להודיע לאיזו מהן הכוונה ע"י הדיוק של „עולה תמנתה".

ו. אמנם לאחרי כל הנ"ל, אין הענין מיושב כל צרכו מצד הדוחק בעצם הפירוש — שתמנה „בשיפוע ההר היתה יושבת" — לפי שדבר

*19) אלא שאף שלא זהו עיקר כוונת רש"י כאן, הרי מ"מ הואיל והוצרך לתרץ הסתירה בשביל ישוב ל' עלי' לא הוצרך כבר לתרצה בשופטים.

20) יהושע טז, ג. טז, ה.

*20) ראה לעיל הערה 8.

21) ראה לעיל הערה 9 ששתי התמנאות המוזכרות ביהושע היו א' בחלקו של יהודה וא' בחלקו של דן.

בלתי רגיל הוא לבנות עיר בשיפועו של הר [22]:

יש ובונים עיר בראש ההר — דהיינו עם היות שבנייתה של עיר כזו קשורה בקשיים שונים (טרחא רבה בהעלאת צרכי הבנין לראש ההר, תנאי העבודה שמה וכו') וגם יגרע חלקה בהתפתחות המסחר ובקשרי השונים עם עיירות אחרות וכו' (מצד קושי העלי' בשיפועו של ההר, ה־ממעט את העוברים והשבים בעיר זו), עכ"ז לפעמים מותרים על חסרונות הנ"ל ובוחרים לבנות דוקא בראש ההר משום היתרון שבזה בענין ה־הגנה: עיר היושבת בראש ההר ידה על העליונה במלחמה נגד אויב הלוחם בה כיון שהוא נמצא למטה [23].

לאידך, כמובן, יש שמעדיפים לבנות עיר בתחתית ההר — עם כי הגנתה אינה קלה — מטעם שהמקום מוכשר יותר לבניית עיר ולהצלחתה במו"מ וכדומה.

משא"כ בשיפועו של הר, שאין תועלת שלימה לבנות שם עיר — הן בנוגע לבנינה והתפתחותה והן בנוגע להגנה מאויב — ועוד שחלקי העיר הם זה ע"ג זה.

וא"כ יש להקשות [24]: הואיל ומצי־אות עיר בשיפועו של הר הוא דבר שאינו רגיל, יתכן יותר לומר שתמנה היתה יושבת בראש ההר ולפרש את ב' הלשונות (עלי' וירידה שגבי תמנה) לצדדים, וכל חד לפי ענינו בכתוב: ל' "עולה" ביהודה פירושה עלי' כ־פשוטה, בגשמיות — כי א"א לפרשה ברוחניות מטעם הנ"ל בס"ד — ול' "וירד" בשמשון (הבאה בסיפור הכ־תוב בל' נסתר) פירושה ירידה ב־חשיבות ובמעלה [25].

ובכדי לרמז את הטעם שהכריחו בכ"ז לפרש שתמנה "יושבת בשיפוע ההר", הוסיף רש"י "ובשמשון הוא אומר": היינו שלא רק בפסוק זה המובא בפירושו נאמר ל' ירידה שאז יתכן לפרשה במובן רוחני; אלא ש־"בשמשון (בכללות סיפורו) הוא אומר", היינו שחוזר ואומר לשון זו כמה פעמים — ואין סברא לפרש את כל אחד ואחד מהן לרמז ירידה בחשי־בות [26]. ובע"כ צ"ל שמובנו כפשוטו:

---

22) ועפי"ז יש לבאר מה שמוסיף בגמ־רא לאחרי התירוץ ("ואתי מהאי גיסא ירידה ואתי מהאי גיסא עלי'") "כגון ורדוניא ובי בארי ושוקא דנרש", דלכאורה מאי קמ"ל, ולהמבואר בפנים אתי שפיר, שהואיל והוא דבר בלתי רגיל ומובן כלל — לכן ההכרח להביא ראי' שישנן כאלו.

23) ראה קהלת ה, א.

24) ע"ר מה שהקשה מהרש"א בחדא"ג סוטה (שם), וע"ש מה שתירץ. אבל על המבואר כאן אי אפשר לומר כן, שהרי יש לגו הכרע כמבואר בכנים בארוכה.

25) ואין לומר שרש"י הוכרח לפרש שבשיפוע יושבת ולא בראש, בכדי שעי"ז תתיישב הל' "עולה" הנאמרת כאן שהרי זהו עיקר כוונת רש"י בפירושו כנ"ל ס"ה (וכמו שמטעם זה לא תירץ רש"י כתירוץ הב' שבגמרא דשתי תמנאות היו, כנ"ל שם). — זה אינו כי ליישב הל' "עולה" הי' אפשר לומר שלא היתה תמנע בשיפוע הר ו"עולה" באה לשלול דרך שני שבמישור (כגון ש־יהודה עלה מעמק, והדרך השני' לתמנה הי' במישור, או שהי' דרך אחרת במישור סביבות ההר וברחבו כו' וכיו"ב).

26) ראה במהרש"א (שם) שהקשה ממ"ש בשופטים (שם, ב) "ויעל ויגד לאביו ולאמו וגו'". ומה שתירץ "שחזר משם ופירש מה־עובדת כוכבים" וכו' הוא היפך המוכרח מפשטות הכתובים שם, וא"כ עכ"פ לרש"י אאל"כ. וכן מ"ש (שם ה) "וירד שמשון ואביו ואמו וגו'" כי במהרש"א ש"חזר ה־כתוב בגנות כולם" גם זה קשה לומר ב־פשוטו של מקרא שם. וגם לא משמע כן מהמבואר בירושלמי (שם עה"פ "ויבואו עד

שמקום מגוריו של שמשון הי' בראש ההר ובכ"פ שהלך לתמנה הי' באופן של ירידה (גשמית) מההר [27]. ונמצא שמוכרח לומר ש"בשפוע ההר היתה יושבת" על אף הדוחק שבדבר.

ז. מהענינים ד"יינה של תורה" שבפרש"י שלפנינו, וההוראה מזה בעבודתו של כאו"א:

מבואר במ"א [28] עה"פ "מי יעלה בהר הוי' וגו'" [29] שעבודת האדם לקונו היא בדוגמא לעלי' בהר, וידוע דכאשר האדם מטפס ועולה ההרה, א"א לו להפסיק באמצע עלייתו ולעמוד זמן מה במקום שיפועו של ההר, כי כמעט מן הנמנע שלא יתמוטט ויפול למטה — אלא עליו להמשיך עלייתו בלא הפסק. וכן הענין בעלי' "בהר ה'", שהתמדת העלי' מוכרחת לא רק לתועלת העלי' עצמה, כ"א גם בכדי להבטיח שלילת הירידה. והיינו שאין לו להסתפק במעלתו שהגיע אליו עד כה, כי הסתפקות זו במעלתו ואי־עלייתו מדרגא לדרגא במעלות הקודש, סופה שתביא לידי ירידה [30].

ומודגש הענין במיוחד במצות נר חנוכה, ש"המהדרין מן המהדרין כו' יום ראשון מדליק אחד, מכאן ואילך מוסיף והולך", לפי ש"מעלין בקודש ואין מורידין" [31], ואם לא הוסיף נר ביום ב' וכו', לא זו בלבד שבו ביום לא הוסיף ולא עלה בקודש לגבי היום שלפניו, אלא שעוד החסיר בו (בזה שלא קיים בהידור) מדרגת עלייתו ביום שלפניו (שבו קיים מצוה זו בהידור) [32]. ואם רוצה לקיים את ה־מצוה באותו ההידור שקיימה ביום שלפניו מוכרח הוא להעלות בקדש וכנ"ל [33].

כרמי תמנתה וגו'") "שהיו אביו ואמו וכו' אומרים לו בני כו' בנותיהם זרועות כלאים". וראה עוד בשופטים (שם, ז. י).

27) ועפי"ז יש לבאר מה שבירושלמי (שם) בתירוץ ג' א': "כגון הדא בית מעין שיורדין בה מפלטתה ועולין בה מטברי'", והיינו שמביא דוגמא לא רק מעיר הנמצאת בשפוע הר (ראה לעיל הערה 22) כ"א ש־ביחד עם זה נמצאות עיירות בראש הר זה עצמו ובתחתיתו, כי מדגיש בזה שהירידה (והעלי' — ראה רמב"ן פרשתנו לח, יב) היתה בקביעות הואיל והיא באה מעיר הנמצאת בראש ההר (ובתחתיתו), והרי זוהי הוכחה לפי' זה כמבואר בפנים.

ועוד י"ל בפי' הירושלמי (ועיקר): הדוגמא מסבירה למה יצאה מהרגיל ונבנתה בשיפוע הר — כי הייתה בין שתי ערים ומובן שכל שעסקו עם שתיהן וכן בכל העסקים שבין אחת מהן עם חברתה (שצ"ל טרדת ד"יורדין ועולין") גוח להפגש ב־אמצע. ואם העסקים בקביעות בונים שם מקום קבוע (עיר).

28) ראה ד"ה זה היום תרצ"ה.

29) תהלים כד, ג. וראה בפי' מקדש מעט שם.

30) ונוסף לזה: ארז"ל (סוטה מט, א) "כל יום ויום מרובה קללתו משל חבירו", וא"כ מובן במכש"כ במדה טובה, שבקדושה צ"ל עלי' תמידית, ועוד יותר מבהיפך ה־קדושה.

31) כב"ה שבת כא, ב.

32) והידור זה הרי שייך לכאו"א כפס"ד השו"ע (או"ח סי' תרע"א ס"ב, וברמ"א שם: "המנהג פשוט"). וראה לקו"ש ח"א ע' 92. ח"ד ע' 1258.

33) וי"ל שב' בפי' בל' "מעלין בקודש ואין מורידין": א) מעלין ועכ"פ אין מורידין, ב) מעלין (וכופל — לחזק הציווי דמעלין) ואין מורידין וע"ד ב' הפי' במש־ביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע (ראה תגיא פי"ד. קיצורים והערות לתניא ע' סז: די בכך כו'. וראה ג"כ זח"א רלג, ב).

ומרומז ענין זה בדברי רש"י — שמה שנאמר ל' עלי' וירידה בתמנה הוא לפי ש„בשיפוע ההר היתה יושבת", כי בשיפוע ההר (שהוא ענין העבודה להתעלות ברוחניות) נמנעת העמידה וגם ההילוך הוא לא באופן רגיל, כ"א או עלי' או ירידה.

וכשם שעלייתו של יהודה „בשיפוע ההר" הביאה לידי לידת „פרץ זה משיח שנאמר: עלה הפורץ לפניהם"[34];

כך ע"י עבודת כאו"א בעלי' ממדרי' למדרי' בהר ה' הפרטי שלו, נזכה לקיום היעוד „ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה"[35] — בביאת משיח צדקנו.

(משיחת ש"פ וישב תשל"ב)

34) אגדת בראשית סו"פ סג. וראה ב"ר פפ"ה, יד. ובפרש"י שם.

35) עובדי' א, כא.